

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО–НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

24 ТРАВНЯ 2023 р.

«АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

м. Одеса

УДК 338.43: 35

Агропродовольчий сектор України в період війни: виклики та перспективи. Матеріали науково-практичної конференції 24 травня 2023 року / кафедра економіки промисловості. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. 87 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку агропродовольчого сектору України в період війни. Запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем розвитку підприємств різних галузей агропродовольчого сектору, ОТГ та районів у контексті викликів воєнного часу та післявоєнної відбудови. В доповідях особлива увага приділялась повоєнному відновленню України на засадах сталого та інклюзивного розвитку.

Організаційний комітет конференції

Голова: Павлов О.І., д. е. н., професор

Заступник голови Козак К.Б., д. е. н., професор

Члени комітету: Макаринська А.В., д. т. н., професор

Самофатова В.А., д. е. н., професор

Купріна Н.М., д. е. н., професор

Дідух С.М., д. е. н., доцент

Кулаковська Т.А., д. е. н., доцент

Рекомендовано до друку та розповсюдження в мережі Internet Вченою радою

Одеського національного технологічного університету,

протокол № 14 від 20.06.2023 р.

Матеріали подаються за оригіналами рукописів доповідей

учасників конференції

ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА ТУРИСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ 67

Саркісян Г. О., д. е. н., доцент

Шепелева О. В., аспірантка

Одеський національний технологічний університет

МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: АДАПТАЦІЯ ДО ВІЙНИ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ 72

Мініна В. О., аспірантка

Одеський національний технологічний університет

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ 76

Федорова Т. С., аспірантка

Одеський національний технологічний університет

РОЛЬ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ВІДНОВЛЕННІ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ 80

Мироненко Б. В., аспірант

Одеський національний технологічний університет

РЕБРЕНДИНГ У НАПРЯМІ ІНКЛЮЗИВНО ОРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ 83

Кушнір О.І., аспірантка

Одеський національний технологічний університет

Література

1. Tsymbala Olga Stefanivna, Dorosh Julia Stepanivna. Development of tourist oriented farms of Lviv region. Geography and tourism. URL: http://www.geolgt.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=360&Itemid=221&lang=en (дата звернення: 12.05.2023).

2. Іванів С. І., Драбчук Н. Ю. Впровадження сільського зеленого туризму у фермерських господарствах як один із напрямків ефективного використання їх ресурсного потенціалу. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. Вип 16. Т.2. С. 210-220. doi: 10.15330/apred.2.16.210-220.

3. Тарас Висоцький. Нова аграрна політика: довіра до сільського господарства України зміцнюється. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/849957.html> (дата звернення: 17.05.2023).

Мініна В. О., аспірантка кафедри економіки промисловості
Одеський національний технологічний університет

МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: АДАПТАЦІЯ ДО ВІЙНИ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Сьогодні малий та середній бізнес є тим соціально-економічним фундаментом, без якого інноваційно-орієнтовані країни, особливо європейські, не можуть досягти сталого розвитку. МСП визначають темпи економічного зростання, структуру та якість ВВП. Їх основна функція – генерувати валовий внутрішній продукт країни, створювати робочі місця та забезпечувати зайнятість населення. Цей сектор економіки стає одним з основних двигунів економічного росту в багатьох країнах світу, зокрема і в Україні. Проте, на тлі розвитку МСП, Україна стикається з найсерйознішим викликом за всю історію її незалежності – війною з Росією.

Українська економіка складається з двох нерівних сегментів, які мають схожі, але дуже різні виклики та потреби. Перші це великі підприємства з річним оборотом більше 120 млн. доларів США, в основному це державні підприємства або компанії, що належать найбільшим промисловим конгломератам. На противагу цьому на початок 2022 рік працювало близько 370 000 малих і середніх підприємств та 1,5 мільйона фізичних осіб-підприємців [1].

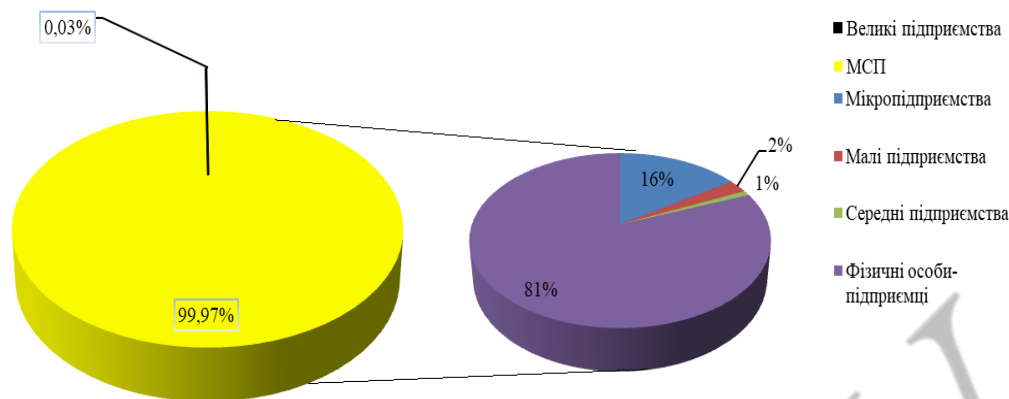

Рис 1. Структура підприємств України за їх розміром у 2021 році

Джерело: складено автором на основі [1]

Однак лише близько 60% зареєстрованих МСП фактично працюють, а 40% не ведуть нормальної господарської діяльності [2]. Останні є або дочірніми підприємствами великих компаній, створеними з метою податкової оптимізації, або непрацюючими підприємствами.

Темпи зростання підприємств в Україні в період з 2010 по 2022 є досить помірними. На етапі зростання підприємства стикаються зі зростанням витрат через відсутність стабільного доходу. Лише 50-70% МСП, які пережили початкову фазу, успішно проходять через фазу зростання [3]. На цьому етапі кредити все ще дуже дорогі для МСП. Крім того, в Україні не поширені програми пільгового фінансування. Наприклад, до початку повномасштабної війни лише 2 500 підприємств (з понад мільйона потенційних) отримали кредити за програмою «Доступні кредити 5–7–9%» у 2020 році [4]. Тому подальший розвиток буде обмеженим, особливо для підприємств, що працюють у капіталомістких галузях, якщо вони не зможуть знайти фінансування.

Початок повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році не тільки загострив проблеми, з яким стикався бізнес під час своєї діяльності, але й створив нові перешкоди для розвитку в майбутньому.

Війна завдала значної шкоди українській економіці, порушивши торгівлю та сповільнивши інвестиції, що призвело до різкого падіння курсу національної

валюти та високої інфляції. Підприємств, що опинилися у зоні бойових дій або на окупованих територіях, зазнали серйозних збитків та були змушені скоротити або припинити свою діяльність.

В результаті ракетних ударів по території України було зруйновано житлової та нежитлової нерухомості, іншої інфраструктури на \$143,8 млрд. Автомобільні шляхи, залізниці та аеропорти були піддані обстрілам та знищенням, ускладнюючи пересування людей та транспортування товарів. Це перешкоджало нормальній роботі підприємств, унеможливило доставку товарів та послуг та позначалося на зростанні вартості транспортування. Загалом були зруйновані 23 тис. км доріг загального призначення (13 % від загальної протяжності) [5].

Втрати активів бізнесу становлять мінімум \$11,3 млрд і продовжують зростати. Ще \$8,7 млрд складають прямі втрати аграрного сектору внаслідок війни [6].

За даним Державної прикордонної служба України за 2022 близько 8 мільйонів людей в Європу та інші країни, ще близько 5 млн стали внутрішньо переміщеними особами [7], багато з яких були змушені покинути свої домівки через бойові дії або страх перед війною. Зменшення кількості людей з необхідними навичками та досвідом ускладнює пошук та залучення кваліфікованих працівників. Це призводить до зниження продуктивності, втрати конкурентоспроможності підприємств та загрози для їхнього стабільного розвитку. Попри всі виклики, які принесла війна, малий та середній бізнес в Україні продовжує життєдіяльність. Подальший його розвиток та успіх залежать від здатності подолати перешкоди та використовувати нові можливості. Існують різні шляхи, якими може йти цей процес, включаючи підтримку з боку уряду, міжнародну допомогу та впровадження інноваційно-технологічних рішень.

Однією з ключових областей, де держава може допомогти, є поліпшення ділового клімату, що може включати в себе впровадження реформ, спрямованих на зниження корупції, поліпшення прозорості та спрощення процедур для

ведення бізнесу. Міжнародні фінансові організації, міжнародні програми та ініціативи, а також співпраця з іншими країнами можуть надати важливу підтримку для всього бізнесу в цілому, а також зокрема для українських та малих та середніх підприємств. Підтримка може виявлятися у формі фінансової допомоги, надання доступу до нових ринків, співпраці у сфері інновацій, обміну досвідом та знаннями.

Підсумовуючи, конфлікт в Україні створив значні виклики для бізнесу в країні. Однак у цих сферах також є можливості для зростання та розвитку, зокрема завдяки інноваціям, співпраці та використанню онлайн-технологій. Працюючи разом та інвестуючи у розвиток, малі та середні підприємства в Україні можуть сприяти розвитку та процвітанню країни, незважаючи на перешкоди, з якими вони стикаються.

Література

1. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва. Київ: Державна служба статистики України. 119 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/12/Dsvsмм_21.pdf (дата звернення: 09.05.2023).

2. Відбудова України: принципи та політика. CERP PRESS. 508 с. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf (дата звернення: 11.05.2023).

3. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. Велике дослідження. «Делойт» в Україні. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/deloitte-press/2022/how-should-ukraine-rebuild-its-economy-and-business-after-the-war.html> (дата звернення: 11.05.2023).

4. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в листопаді 2022 року. Дія. Бізнес - Головна сторінка. URL: <https://business.diiia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-listopadi-2022-roku> (дата звернення: 12.05.2023).

5. Свобода Р. Російська агресія знищила понад 13% українських доріг – «Укравтодор». Радіо Свобода. URL: <https://web.archive.org/web/20220513150758/https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosiiska-ahresia-znyshchennia-ukrainskyh-dorih/31783794.html> (дата звернення: 05.05.2023).

6. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. Київ, 3. 50 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report.pdf (дата звернення: 08.05.2023).

7. Стаджі Д. Удар сильніший, ніж під час Другої Світової. Як повернути українців з Європи?. Главком | Glavcom. URL: <https://glavcom.ua/publications/udar-silnishij-nizh-pid-chas-druhoji-svitovoji-jak-povernuti-ukrajintsiv-z-jevropi-907687.html> (дата звернення: 03.05.2023).

Федорова Т. С., аспірантка кафедри економіки промисловості
Одеський національний технологічний університет

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Для повноцінного функціонування економічна система держави потребує участі в системі міжнародних відносин. З цією метою безперервно налагоджуються взаємовідносини між країнами-партнерами у розрізі пошуку оптимальної логістики, умов поставки за системою Інкотермс та умов за зовнішньоекономічними контрактами взагалі. Така взаємодія є рушійною силою та сприяє розвитку держави, оскільки забезпечує безперервний обіг коштів, а отже і податків, що необхідні для повноцінного забезпечення країни.

Агропродольчі підприємства України є вагомими учасниками зовнішньоекономічної діяльності, оскільки саме вони переважно експортують продукцію, що займає лідируючі позиції на міжнародному ринку. Так, за даними Державної митної служби України [1], наша країна є найбільшим експортером таких видів продукції як: соняшникова олія та шрот, просо, ячмінь, кукурудза, ріпак та пшениця. Це свідчить про активну зовнішньоекономічну діяльність агропродовольчих підприємств України. Проте із впровадженням воєнного стану в Україні зовнішньоекономічна діяльність українських агропродовольчих підприємств зазнала значних змін через ряд проблем.

Так серед таких проблем наступні: по-перше ціноутворення на продукти агропромислового комплексу (АПК), у розрізі сільськогосподарських культур таких як пшениця, ячмінь, зерно, кукурудза, ріпак, соняшник та інші, «випало» із міжнародної системи ціноутворення через невизначеність та високу